

sosialurin

VIKKUSKIFTIÐ

Jákup í Toftum og Per í Gjørðum —

hjálparmenn hjá Nólsoyar Páll, tá hann bygdi Royndina Fríðu

Fyrilestur eftir Johan Djurhuus, fyrrverandi lærara. Úr Føroya Siglingarsøgu II, bind III.

Tá ið Nólsoyar Páll í 1804 á auktið í Hvalba hevði keypt royvini av einum strandaðum skipi, fór hann við hesum royvunum suður til Vágs, og á Fløtuni fríðu, ið er beint eystan fyri kaiina, fóru so Nólsoyar Páll, Jákup í Toftum og Per í Gjørðum undir at byggja eitt skip burtur úr hesum vraki; Jákup í Toftum og Per í Gjørðum standa eisini sum eigarar í hesum skipi. Føroya fyrsta skipi.

Jákup í Toftum ella Rádni bóndi, sum hann ofta varð nevndur, sat sum bóndi á Toftagarði, ið er 2 merkur og 4 gyllin; harafturat átti Jákup so nógvu ogn, at hann tilsamans hevði 12 merkur í jørð, fjórðingin av Vágs bygd. Toftagarður er sum frá sagt 3 merkur og 4 gyllin, og til Toftagarð lá tann besti bourin í bygdini. Toftahagi er 8 merkur við 3 seyðum á gyllin.

Adrenn Tippið, Toftalið og traðir vórðu innlagðar, var Toftahagi stórur og góður hagi, og til fugla var Toftaparturin næst eftir Oyrapartinum tann besti.

Um hetta mundið — um 1800 — er Vágsbygd lítill. Her búgva tá um 100 fólk. Bygðin er 49 merkur og 11 gyllin innan- og uttargarðs og soleiðis ein valabygd við næstan 50 mörkum til 100 fólk — 1 mörk til hvørji 2 fólk. Hartil er Vágur tað besta grindaplássið í oynni. Eftir teimum tølum, ið eru frá 1584 til 1934, eru deyðir her 11000 hvalir; næst eftir Vági er Hvalba við 9000 hvalum í sama tíðarskeiði. Í øllum Føroyum eru í somu tíð deyðir 149.000 hvalir.

Enn eru her nógvar gamlir grindabátar — 10-mannafor og 8-mannafor — ongastaðni sær ein í grind so nógvar gamlar grindabátar sum her.

Fyrr í tíðini fór helvtin av grindini sum jarðarhvalur, seinni triðingurin. Tá ið so grind kom, fingur tey, ið áttu jørðina her, altið nógva grind.

Sum útróðrarpláss er Vágur av teimum bestu, við tað at tvirott er. Róð verður bæði av Vágsfirði og av Vágseiði. Ringt var mangan at lenda aftur undir Kleivini ella á Múlagjógv. Onkuntið var ikki lendaði aftur, og roynt varð so at fara til Sunnbiar ella til Fámjins at vita, um lendaði var har. Onkuntið varð eisini biðað, til lendaði var næsta dag. Útróður av Vágseiði var strævin, tí allur fiskurin varð borin heim, og tað er langur vegur at bera.

Eystanfyrir róðu teir av Skam-mýri og Ut um Stein — Munkin — og mong togan hevur verið aftur at landi. J. Dahl, próstur, sigur frá einum slikum útróðrar-degi 2. mai 1873 í eini grein, sum hann kallar: Aftur úr vanda.

Vágbingar vóru raskir útróðrarmenn, og Toftabátur var tann, ið farn flest mið fyri vestan. Tá ið Toftabátur fann miððið, ið kallað verður Prilis, helt bóndin fyrri, at nú skuldu Vágbingar rógva oftari apríl, enn teir høvdu róð.

Vágur var eisini eitt so óført seiðapláss. — Her var so nógvur seiður, at oftani varð kastað nót bert fyrri at fáa livurina at selja til handilin.

Eina ferð vóru hesir triggir garðar leysir: Gjörðagarður í porkeri, Nesgarður á Nesi og Toftagarður í Vági. Jákup Mikkjalsson, ættaður úr Eysturum í Porkeri, hevði hesar garðarnar í vali. Hóast Gjörðagarður og Nesgarður vóru 6-markagarðar, men Toftagarður bara 3 merkur og 4 gyllin, tók hann Toftagarð. Hetta kom mest av tí, at tvirott var, og útróðurin hevði stóran týðning. —

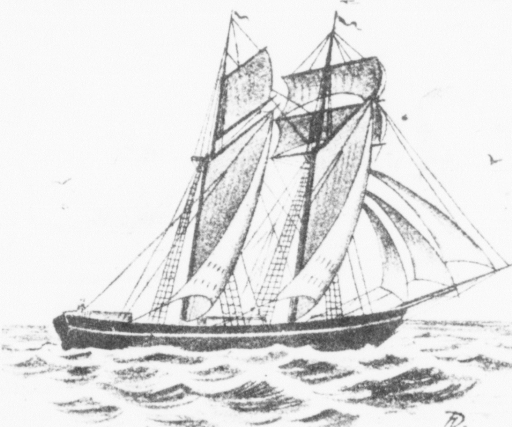
Jákup bóndi í Toftum var giftur við Marjuni, dóttur Jógvan bónda á Skála í Vági. Hon var langamma Jákup Dahl próst, og í fororðinum í lestrarbókini Krosstiggjur, sum hann ognaði fedrunum, sigur hann frá, at langamma hansara Marjun oftani las festulestrar í kirkjuni ónsmorgnar, tá ið tað ikki bar til hjá pápa hennara, og

heldur prósturin, at hon man vera tann fyrsta kvinna, ið hevur havt kirkjutænastu í Føroyum.

Jákup í Toftum og Marjun livdu í hungursárunum, tá ið fólk lógu deyð við tarablaði í

einum skuldi fara sorur av durum hennara, segðist tað.

Ein dagin, hon kemur upp á aftur loftið, tá ið hon hevði latið eitt sindur av korni, heldur hon kornrúgvuna vera nógva minkaða, og hon verður bangin fyrri,

munni.

Í hesum hungursárunum sótu Jákup og Marjun væl betri í tí enn nógva onnur. Makaleys vóru tey — góð at heita á og vildu so fegin hjálpa øðrum. Nógva neyðaradýr ferðadust um landið og bóðu geva sær olmu. Mong vóru tey, sum gövu, men tað vóru eisini tey, sum stongdu dynnar.

Marjun var gitin fyrri at vera hjartagóð, og tí tyrptust tey fátæku inn til hennara; men

at kornið fer ikki at rokka, til korn kemur aftur. Hon fall tá á knæ og bað Gud um, at børn hennara máttu ikki sviða fyrri tað, sum tey fátæku høvdu fingið. Annan ella triðja dagin eftir kom stór grind á Vág, og hjálpin var komin.

Jákup bóndi hevði ein dagin í hungursárunum verið inni á Lambahelli — vestan fyri Lopransæði — og hevði hann har sligið ein kobb. Á veg heimaftur — á Bjarkhamari — mœtti hann einum manni, ið bað um kobb, og vildi hann geva bóndanum 4 gyllin, sum hann átti í Vági, afturfyrri. — Bóndin gav honum kobb, men vildi einki hava afturfyrri og bað hann koma í Toftar og fáa sær okkurt annað, tá ið uppi var. Maðurin kom í Toftar og fekk ymist frá bóndanum, og hvørja ferð bjóðaði hann bóndanum jørðina. Fjórðu ferð, maðurin kom í Toftar, keypti bóndin jørðina fyrri fult víði. Hesir 4 gyllin hava síðani verið nevndir Kobbajørð.

— Arbeiðið við at fáa eitt skip burtur úr hesum vrakinum, ið keypt var, var torført, men betri gekk, enn teir høvdu vónað, og longu sama árið — tann 6. august — fór skipið úr bakka-stokki og fekk navnið Royndin fríða eftir Fløtuni fríðu.

Nólsoyar Páll og Jákup í Toftum høvdu jarnsmiðið og Per í Gjørðum og Jóannes, bróðir Nólsoyar Páls, træsmiðið. Jákup hevði smiðju í Toftum vestan fyri bóndahúsinu Uppi í Stovu, og har smiðaði hann allan seymin. Torv til eldin í smiðjunum fekk hann av Snerruni í Sunnbiarhaganum. Tað torvið var sum kol.

